

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

עין משפט נר מצוה

יב א מיי פ"ט מהל'
עדות סוכני הלכה
ג סמך לזון מה טו"ש
י"ד סי' קמח טע"ף ג'
יב ג מיי ט"ז ה' א ד
טו"ש ט"ז טע"ף א:

תורה אור השלם

1. ומכל יהוה מכל בשר
שנים מכל תביא אל
התבא להחיות אתך זכר
ותקנה ידיו:

בראשית ו ט
2. אלה תולדות נח נח
איש צדיק תמים היה
בדורו את האלהים
התהלך נח:

בראשית ו יט
3. אחור וקדם צרחני
ותשת עלי כפפה
ותהליך קלטה

4. לא תקבל חרש ולפני
עור לא תתן מבשל
והראת פאולדך אני יי
יקרא את ידי

רבינו חננאל

[שלשה ימים] דתנן הן
ואידיהן. כלומר מכלל ג'
ימים הללו יום אידיהם.
(אלא) או דלמא ואי
בלא אידיהן. תיש ר'
ישמעאל אומר ג' לפניהם
וג' לאחריהם אסור. ואי
ס"ד יום אידיהן עצמו
מכלל ג' הוא. ר'
ישמעאל חשיב ליה בכלל
השלשה שלפני אידיהן.
ועוד הדר חשיב ליה
מכלל ג' שלאחר אידיהן
תרי"ט ימינו חשיב ליה.
ופריך אידיה דגמא ג'
לפניהם תנא גמי ג'
לאחריהן. ואצ"פ שאנים
ג' ימים לאחריהן אלא שני
ימים בלבד. איני והאמר
משמיה דשמואל יום א'
לדברי ר' ישמעאל דאית
לוי שלשה ימים לפניהן
וג' לאחריהן לפיכך אסור
לישא וליתן עמון. ואם
תאמר ר' ישמעאל הן
אידיהן ג' סבירא ליה
והא איכא רביעי וחמישי
משמיה. פי' יום ראשון
של שבוע לעולם יום
אידן הוא וכשתחשוב לו
ג' ימים הן ואידיהן אהא
מתחיל מיום ששי ר'
ו' יום ראשון הרי ג'
ואחריהן ג' ו' כי יום
אידם חשבו מכלל ג'
נשאר לו רביעי וחמישי
שמתו לו לשאת ולתת
עמון. ולמה אמר לעולם
אסור. ופריך איכא
דרי' ישמעאל ודאי הן
בלא אידיהן. ולרבנן הן
פשיטא רבינא מהא דתנן
אלו אידיהן של עובדי
כוכבים קלנדס וסטרגילאי.
ואמר רב חנן בר אבא
קלנדס (ג') [ח'] ימים
אחר התקופה. וסטרגילאי
ח' ימים קודם התקופה
פי' ואילו ח' ימים בולס
אידם הוא. ואי ס"ד הן
ואידיהן ג' בשלמא חיבא
דיום אידם יום אחד
הוא משכחת לה שני
ימים לפני אידם. ואידם
הרי שלשה. אלא קלנדס
שאר ח' ימים ובי' ימים
לפניהם. ג' ימים אסור
לשאת ולתת עמהם. אמאי
קא פסק רבנן ג' אלא
ודאי ג' ימים דתנן הן
בלא אידיהן. ודחי' לא
לעולם הן ואידיהן. ונחא
דידן קלנדס כוליה חד
יומא חשיב ליה. ואתא
רב אשי ופושטה דג' ימים
לפני עור לא תתן מבשול

א"ר ל"מ"ד טריפה יולדת מאי איכא ל"מ"ד. פירוש ולדידה
אזכרין מכל החי למעט טריפה וא"ל טריפה נמי היכי
מימעט' מהאי קרא הא מאן דאית ליה טריפה יולדת כל שכן דאית
ליה נמי טריפה חיה דאפילו למאן דאמר טריפה אינה יולדת אמר
ט דיכול להיות דאית ליה דמיה וא"כ
היכי ממעטת מקרא דמכל החי הרי
ראויה היא לחיות וי"ל דנפרש לקרא
הכי מכל החי שיהא כולו צריא וזרין
ולא חולה וטריפה אע"ג דהוא חי
מ"מ אינה צריאה אלא חולה כל ימיה
וממעטת והולכת וממעט שפיר
מהאי קרא דמכל החי טפי ממחוסר
אזכר שכולו צריא וחי מוח מאכר אחד
וכן פירש רש"י לקמן פרק רבי
ישמעאל (דף גה):

אתך דבומין דך. ומ"מ ליכא
למעט מהכא מחוסר אכר
ובעל מוס כיון שלא היה צריך אלא
לקיום העולם ומיהו קשיא דהא
קיימין אליבא דמ"ד טריפה יולדת
וא"כ טריפה היכי ממעטין ושמה
י"ל דמכל החי איזכרין למעט מחוסר
אכר דאי לא כתיב אלא אתך הוה
מוקימין ליה למחוסר אכר ולא
לטריפה דמסתבר טפי למעט מחוסר
אכר דמאס מטרופה דלא מאסיה
שאין כאן חסרון וגם יש הרבה
טריפות שאין ניכר הר"י והא דאמר
לעיל (דף ה:) האי מיציע ליה למעט
טריפה אס כן משמע דמסתבר טפי
למעט טריפה היינו ממיעוט דכל
החי דמשמע צריא ולא טריפה אלא
מחוסר אכר כגון און ויכילא צו צריא
גמור הוא בשאר הגוף כדפרישית
לעיל: **וּדְלָמָא** נח גופיה טריפה
הוה. ואע"ג שמי לאחר מכלל שנים
רבות מ"מ צאותה עשה לא היה
יודע אס היה טריפה או שלם שניח
מלהניח טריפה מעט דומין לך ולא
ליכא מירון דע"כ לא להאריך
אלא מטרופות הללו ויכיר כדנפרש
שנסתר לא היה יכול להצניח אלא י"ל
דהשתא קאי כמ"ד חיה ט דקסבר
טריפה חיה תדע דהא קיימין אליבא
דמ"ד טריפה יולדת ולדידה טריפה
נמי חיה ט: **תמיים** כתיב ביה.
וא"ל גבי קרבן (מנחות דף ה:) למה
אנו מצריכין מן הבקר להוית טריפה
מיפוק לי' מתמיים וי"ל דהא סבירא
הוא למדרש תמיים ולא בעל מוס
דמגונה לגבוה יותר מטרופות תדע
דבעל מוס מגונה הוא ציור דמצי גבי בעלי מומין לגבוה הקריבו
נח לפחקר הירץ והיינו טעמא דניכר אכל טרופות יש שאינו ניכר
ועוד דקרא גופיה בדיחא מעניה תמיים יהיה לראון כל מוס לא
יהיה צו משמע הא אית ביה מוס לא מיקרי תמיים:

והשתא דנפקא לן מאתך ב'. וא"ת למ"ד טריפה אינה יולדת ונפקא לן טריפה מלחיות וזרע וא"כ אתך ל"ל ואין לדחות
דאורחיה דקרא הוא דהא גבי משה דרשינן (סנהדרין דף לו:) אתך דבומין לך וי"ל דדרשינן ה"כ אתך ל"ל ואלו תפלין לך
כדרשינן (בב"מ דף סג.) וחי אחיך עמך חייך קודמין לחיי חציך וצדקאשית רבה דריש והיה לך ולהם לאכלה הם תפלין לך
ואי אתה טפל להם: **וְאִם** ס"ד הן ואידיהן עשרה יומי הווי. פי' אא"כ דשגלשה ימים דקא חשיב תנא דמתני' אין ימי האיד
בשגלשה אלא לפעמים שיום האיד אחד או שנים או כגון אלו ינחא דהשתא נקט דלעולם לפני האיד אסור לשאת ולתת עמהן שלשה
ימים אא"ל דלעולם עם האיד מחשבים השלשה ימים היכי קמי צתר הכי אלו הן אידיהן קלנדא דמשמע שאז אסור לשאת ולתת עמהן
שלשה ימים וליתא דעשרה הווי וי"ל שיש הפסק בין קלנדא לסטרנוריא לכל הפחות ג' ימים מדקאמר עשרה יומי הווי א"כ יש שני
ימים לפני קלנדא שאין צו איד וסבירא נמי הוא דאמרין לקמן שח' ימים של קלנדא הם כנגד ח' ימים טובים שעשה אדם הראשון.
ומסתמא לא עשאם מזה אחר התקופה שהרי לא היה יכול להצניח מיד אריכות הימים: **אִלָּא** ש"מ הן בלא אידיהן ש"מ.
תימה לי אמאי לא קאמר מתני' נמי דיקא דהן בלא אידיהן מוקמי תנא לפני אידיהן ג' ימים דאי ס"ד הן ואידיהן לימני
לפני אידיהן שני ימים וכי תימא דלכתי הוה מיציע ליה אי הוה איד בכלל פשיטא דלא מדלא הוה תני לפני אידיהן יום אחד
קל להבין וז"ע: **הֵן בְּלֹא אִידֵיהֶן ש"מ.** והא דאיזכרין שמואל לאשמועינן לדברי ר' ישמעאל לעולם אסור דלא תימא כיון דאין
לו היכר לעולם שצדיקין ליה רווחא להחירו בשום פעם אי נמי ה"א דסבר רבי ישמעאל בזה כרצון דלא אסרי לאחריו אי נמי אשמועינן
דחשיב יום איד (א) פ"ס י"א ט לאסור כשאר יום איד: **אִן** דלמא משום ופני עור לא תתן מבשול. (ב) יש מקשין מכאן לפ"ה דמתני' דפי' דלמא
ולשאת היינו מקח וממכר תימא מכר אכל מקח מאי לפני עור איכא ושמה י"ל שממלא לו מעות לקנות זכרי עבודת כוכבים:
מן

המים בדרכיו. עניו וספל רוח: **זָדִים** נמעשו. בלא חסם: **לְנוֹטָא**
נעלמא. לעמוד עמו י"ב חדשים בתיבה ומיהו טריפה לא תעיל
שלא תמות ובטל הנוטא אכל זקן וסריס שפיר דמי קמשמע לן: **הן**
ואידיהן. שלשה ולא הווי להו אלא שני ימים קודם: **או דלמא** הן.
שלשה לצד האיד: **תנא נמי** שלשה
לאחריהן. אע"ג דליתניהו אלא שנים
דהא חשבינן לאיד בזהי קמאי קרי
להו לבתרא נמי ג' וקא חשיב
לאיד בזהי: **יוס א'** ודברי רבי
ישמעאל לעולם אסור. לעשות עמהן
משא ומתן ג' ימים לפני יוס א'
וג' ימים לאחריו הרי כל השבת כולה:
ארכעס וחמשה. רביעי בשבת וחמישי
בשבת: **ח' ימים לפני**. תקופת טבת
הוי אידיהן כל שמונה: **וסמינך**. דלא
תימא קלנדא לפני התקופה וסטרגילאי
לאחר התקופה: **אחור וקדם** ארסני.
אחור כתיב צריא ומתניתין נמי
האיד דלאחר התקופה תנא צריא:
ואי ס"ד. יוס איד קא חשיב במתניתין
עם ימים שלפניו: **עשרה**. ימים הווי
להו ואמאי קמי שלשה עשרה צעי
למתני מאחר דקי"ל דשמונה ימים
מוקף ימי האיד: **לימני** אידיהן של
עובדי כוכבים שלשה ימים. אסור
לשאת ולתת עמהם דמשמע הכי
כשמגיעין ימי אידיהן אסור שלשה
ימים משאם ומתנס ולמה לי למיתני
לפני דמשמע לפני האיד שלשה: **וכי**
תימא להכי תנא לפני למעטוי לאחר.

דאי הוה תני סתמא לא הוה ידעינן
הכך שני ימים לצד האיד מתי אי
לפני ימי לאחריהם מתי תנא לפני
למעטוי לאחר: **לימני** אידיהן של
עובדי כוכבים שלשה ימים לפניהם.
אסורין דלישתמע דתנא דיקן באידיהן
איירי אלא מדלא דאכר במתני'
לאסור כלל ש"מ כל הכך ג' דקמי
במתני' אלפני קאי ואידיהן ממילא
משמע דכ"ש דאסור וכן בלא אידיהן
קמי: **משום הרווחה**. דרווח ואיל
ומודה לעבודת כוכבים ועבר ישראל
משום (א) לא ישמע על פיה (שמות כג):
ולפני עור. דמוצין ליה בזהם ומקריבה
לעבודת כוכבים וזני נח נטשו עליה
דהא אחת משבע מלות גד' מיתות
בסנהדרין (דף נז.) ונהי דאמרין עמד
והמירן מיהו אל יעברו על ידיך שהרי
עמדין הן ליתן אל הדין על שאין
מקיימין אותן ואע"פ שאין לכן שכן
צקיוסם (א) והני קא עבר ישראל
משום ולפני עור לא תתן מבשול (ב) (בחילול שבת משום ממלא
חפץך ודבר דבר וישעיה מנח): **דאיה** ליה צהמה. לעובד כוכבים
להקריב ואי לא מוצין ליה ישראל אפ"ה פלה ליה צדידיה:
לא

והשתא דנפקא לן מאתך ב'. וא"ת למ"ד טריפה אינה יולדת ונפקא לן טריפה מלחיות וזרע וא"כ אתך ל"ל ואין לדחות
דאורחיה דקרא הוא דהא גבי משה דרשינן (סנהדרין דף לו:) אתך דבומין לך וי"ל דדרשינן ה"כ אתך ל"ל ואלו תפלין לך
כדרשינן (בב"מ דף סג.) וחי אחיך עמך חייך קודמין לחיי חציך וצדקאשית רבה דריש והיה לך ולהם לאכלה הם תפלין לך
ואי אתה טפל להם: **וְאִם** ס"ד הן ואידיהן עשרה יומי הווי. פי' אא"כ דשגלשה ימים דקא חשיב תנא דמתני' אין ימי האיד
בשגלשה אלא לפעמים שיום האיד אחד או שנים או כגון אלו ינחא דהשתא נקט דלעולם לפני האיד אסור לשאת ולתת עמהן שלשה
ימים אא"ל דלעולם עם האיד מחשבים השלשה ימים היכי קמי צתר הכי אלו הן אידיהן קלנדא דמשמע שאז אסור לשאת ולתת עמהן
שלשה ימים וליתא דעשרה הווי וי"ל שיש הפסק בין קלנדא לסטרנוריא לכל הפחות ג' ימים מדקאמר עשרה יומי הווי א"כ יש שני
ימים לפני קלנדא שאין צו איד וסבירא נמי הוא דאמרין לקמן שח' ימים של קלנדא הם כנגד ח' ימים טובים שעשה אדם הראשון.
ומסתמא לא עשאם מזה אחר התקופה שהרי לא היה יכול להצניח מיד אריכות הימים: **אִלָּא** ש"מ הן בלא אידיהן ש"מ.
תימה לי אמאי לא קאמר מתני' נמי דיקא דהן בלא אידיהן מוקמי תנא לפני אידיהן ג' ימים דאי ס"ד הן ואידיהן לימני
לפני אידיהן שני ימים וכי תימא דלכתי הוה מיציע ליה אי הוה איד בכלל פשיטא דלא מדלא הוה תני לפני אידיהן יום אחד
קל להבין וז"ע: **הֵן בְּלֹא אִידֵיהֶן ש"מ.** והא דאיזכרין שמואל לאשמועינן לדברי ר' ישמעאל לעולם אסור דלא תימא כיון דאין
לו היכר לעולם שצדיקין ליה רווחא להחירו בשום פעם אי נמי ה"א דסבר רבי ישמעאל בזה כרצון דלא אסרי לאחריו אי נמי אשמועינן
דחשיב יום איד (א) פ"ס י"א ט לאסור כשאר יום איד: **אִן** דלמא משום ופני עור לא תתן מבשול. (ב) יש מקשין מכאן לפ"ה דמתני' דפי' דלמא
ולשאת היינו מקח וממכר תימא מכר אכל מקח מאי לפני עור איכא ושמה י"ל שממלא לו מעות לקנות זכרי עבודת כוכבים:
מן

(א) [לקמן ז:ז] (ב) שם.
(ג) [בס"מ: יוס טלר].
(ד) [לקמן ח:ז] (ה) [ז"ל לפני
עור וכן לקמן]. (ו) [בפסחים
כג:ז] (ז) [בס"מ בתקום יוס
א' נוסף ד"ה: טלר הדין
בשבת]. (ח) [ע"ל ב:ז] (ט) [ז"ל
נג:ז] (י) [נע"ל ב:ז] (יא) [ז"ל
ואח"כ]. (יב) [נראה שאלו
המיות שייך לך ז' עמוד
א' סוף דבור המסתח
הנראה]. (יג) [נע"ל ב:ז] (יד) [נע"ל
חולין קמ. ד"ה טריפות].
(טו) [נ"כ רש"י לקמן נח.
ד"ה ולמלא]. (טז) [נ"כ חולין
נחמ"ס קט. ד"ה ולמלא].
(יז) [בס"מ: יוס טלר].

גליון הש"ס

גמ' דאית ליה בהמה
לדידה. עין לקמן דף ד'
ע"ש מוס' ד"ה מקום:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הן בלא
וכי יוס איד (פי' יוס א'
לאסור כשאר יום איד)
תא"מ ונ"כ בה"ס ה"א:
(ב) ד"ה או דלמא וכו'. יש
מקשים צ"ב וע"ל דף כ'
במה שפירש' ותוס'
במה דמיונות מעוטות:

מוסף רש"י

דבומין לך. ולא טריפה.
הלק מכל החי למחוסר
אכר אהא (קטן טז).
ודלמא נח גופיה טריפה
הוה. ואע"ג דחי כמה
שנים. דלמא טריפה הוה
בפירא ליה. הלק לא נפקא
מתוך למעטוי טריפה
ואתא מכל החי למעטוי
ולא למעטוי דאיד. אלא
דהא טריפה חיה. אלא
מריבא. ומפריש' לה
היי כח ציורא. וטריפה
הוא דלמעטוי אכל מוסר
אכר לא. (שם). תמיים
בדרכיו. עניו וספל
ובחיים (שם). לחיות וזרע
למה לי הא ליציע
טריפה (קטן טז). אי
מאריך. טריפה הוא
דמעטוי אכל זקן וסריס
מתנת חולי דלמא אמינא
לנוטא בעלמא אחר
החיות לעילוינו וטריפה
לא יעול שמתות בזה.
אכל לעשות פירות לא
ליכסא ואפילו זקן וסריס
ליעול קמי' (שם).
לצווחא בעלמא. אתך
לא למדרש דבומין לך אלא
להודיעו שאני עשה אלא
לנבדו להיות לו לזוואל
(ובחיים קסד). כתב
רחמנא וזרע. לא לזוואל
בעי להו ומשעתא על כרחך
אתך מירא הוא למדרש
צ"ב דבומין לך (שם). יוס
א' כ"ר לעולם אסור.
שלשה לפני ושלשה לאחריו
והוא עצמו. כלומר כל
השבת ימי השבת (קטן טז).
ואלו הן אידיהן.
דאסורין ג' ימים לפני
(קטן טז). אחר התקופה.
הוי חת תקופת טבת ואי
עושין ח' ימים ולפניו וז'
כלקמן (שם). וסימנך.
שלא מתירא לומר קלנדא
קרי אותן לפני התקופה
(שם).